

28 Eylül 1986 Milletvekili Ara Seçimleri Sürecinde Bir Siyasal Propaganda Projesi: Büyük Anadolu Partisi (BANAP/BAP)

Kaan GAYTANCIOĞLU*
İpek Elif ATAYMAN**

Özet

12 Eylül 1980 askerî müdahalesi sonrası yapılan ilk genel seçimleri kazanan Anavatan Partisi (ANAP) için, 28 Eylül 1986 tarihli Milletvekili Ara Seçimleri, güvenoyu niteliği taşımıştır. Kapatılanların yerlerine farklı isimlerle benzer görüşlere sahip partilerin kurulması ve yasaklı siyasilerin örtülü olarak söz konusu partilere destek vermesi, ANAP'ın ara seçimler öncesinde seçim mevzuatına müdahale etmesini beraberinde getirmiştir. Böylece, kendisine rakip olabilecek partilerin etkisini azaltabilmek adına, seçimlere girme şartlarını taşımayan partilere izin veren bir değişikliği kanunlaştırmıştır. Ancak muhalefetteki Doğru Yol Partisi (DYP), iktidarın bu manevrasına karşı kendi stratejisini geliştirmiş ve destek verdiği geçici ve sıradan partiler aracılığıyla, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu nezdinde ilave propaganda yapma şansı yakalamaya çalışmıştır. Bu partilerden biri olan Büyük Anadolu Partisi propaganda sürecinde başta Özal'ı ve partisini sıkça eleştirerek, dolaylı yoldan DYP'ye hizmet etmiştir. Neticede ANAP, demokrasiye yapmış olduğu bu müdahaleden beklediği sonucu elde edememiştir.

Anahtar Kelimeler: 28 Eylül 1986 Milletvekili Ara Seçimleri, Büyük Anadolu Partisi, Kemal Bekman, Davulu Delen Jaguar, Propaganda

A Political Propaganda Means in the Mid-term Deputy Elections of September 28, 1986: The Great Anatolian Party (BANAP/BAP)

Abstract

For Motherland Party (ANAP) which is elected in the first General Election after the military coup d'état in September 12, 1980, Mid-term Parliamentary Elections in September 28, 1986 considered as a confidence vote. The establishment of like-minded parties with different names and the abandoned politicians vaguely support these parties had led to ANAP to interfere in electoral laws. By this way, in order to decrease the influence of parties that may be its competitors, The ANAP has legislated an adjustment allowing parties that do not have the requisite qualifications to participate in the elections. But the opposition especially True Path Party (DYP) has developed its own strategy against this maneuver of the governing party with the temporary and established parties that DYP will support to their establishment, aimed to access additional propaganda capabilities in the Radio and Television Supreme Council of Turkey. One of these parties, Great Anatolian Party, has indirectly served to the aims of the DYP by frequently criticizing Özal and his party in the propaganda process. Thus, ANAP has not achieved the expected results from this intervention of the democracy.

Keywords: The mid-term deputy elections on September 28, 1986, Great Anatolian Party, Kemal Bekman, Jaguar Piercing the Drum, Propaganda

* Doç. Dr., İstanbul Rumeli Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, E-mektup: kaan.gaytancioglu@rumeli.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7372-7521

** Dr., İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İştirakler İletişim Koordinatörü, E-mektup: e.atayman@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8749-7771

Giriş

Türkiye’de, 1970’lerin ikinci yarısından itibaren, farklı siyasal görüşteki grupların sebep oldukları öne sürülen şiddet içerikli bunalımı ortadan kaldırmak ve kardeş kavgalarının önüne geçebilmek amacıyla, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) tarafından gerçekleştirilen 12 Eylül 1980 askerî müdahalesi, ülkenin demokrasi tarihinde hayati bir kırılmayı beraberinde getirmiştir. Müdahale ile ülke yönetimini devralan Millî Güvenlik Konseyi (MGK)¹, parlamento ve hükûmeti feshetmiş, mevcut siyasal partilerin faaliyetlerine son vererek demokrasiyi askıya almıştır. Sonrasında MGK oluruyla, emekli Oramiral Bülend Ulusu başbakanlığında kurulan hükûmet, çok partili siyasal rejime yeniden ve yeni aktörlerle gitmek için adımlar atmaya başlamış²; bu bağlamda 1982 Anayasası’nı hazırlamış ve bu anayasanın 7 Kasım 1982 tarihinde yapılan referandum ile halkın oyuna sunulup kabul edilmesi sürecini yürütmüştür. Yeni anayasanın, 4’üncü maddesi uyarınca 12 Eylül 1980 öncesi dönemin liderlerine siyaset yapma yasakları getirilmiştir. Ulusu Hükûmeti, yine aynı anayasa doğrultusunda, çok partili siyasal yaşamın yeniden tesisi adına, 22 Nisan 1983’te 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu ve 10 Haziran 1983’te 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu adlı yasaları yayımlayarak 6 Kasım 1983 tarihinde Genel Seçimlerin yapılmasını karara bağlamıştır.

Siyasi Partiler Kanunu ile birlikte, siyasal etkinlikler kademeli olarak serbestleştirilmiş, 6 Eylül 1987 referandumundan siyasal yasakların kalkmasını izleyen ilk ayın sonuna kadar, yani 31 Ekim 1987 tarihine kadar, 24 adet parti kurulmuştur (Bkz. Tablo 1). Ulusu Hükûmeti’nin ekonomiden sorumlu Başbakan Yardımcısı Turgut Özal, Anavatan Partisi’ne (ANAP); aynı hükûmette Başbakanlık Müsteşarlığı yapan Necdet Calp, Halkçı Parti’ye (HP); emekli orgeneral Turgut Sunalp ise Milliyetçi Demokrasi Partisi’ne (MDP) hayatîyet kazandırmıştır. Bu üç partinin, 6 Kasım 1983 Genel Seçimlerine katılmasında MGK tarafından herhangi bir sakınca görülmemiştir. Aynı dönemde kurulan diğer partiler, söz konusu ilk genel seçimlere katılma hususunda, MGK’nın vetosuyla karşılaşmışlardır. Dolayısıyla ülke genelinde yapılan ve “sınırlı seçim tercih sistemleri” biçimine uyan seçimlerde üç parti yarışmıştır.³ 6 Kasım 1983 Genel Seçimlerini, ANAP hükûmeti tek başına kuracak milletvekili sayısına erişerek birinci sırada tamamlamıştır. Calp ve Sunalp’ın partileri ise parlamentonun muhalefet kanadına yerleşmişlerdir.

Siyaset yapma yasaklarının olduğu dönemde, kapatılan Adalet Partisi’nin (AP) son genel başkanı ve Başbakanı Süleyman Demirel, önce Büyük Türkiye Partisi’nin (BTP); bu parti MGK tarafından veto edilince de Doğru Yol Partisi’nin (DYP) kurulmasına “Bir Bilen” olarak perde arkasından liderlik etmiştir. Benzer şekilde, müdahale öncesinin son genel seçimi olan 1977 seçimlerinde en yüksek oyu alan merkez solun lideri Bülent Ecevit ise eşi Rahşan Ecevit’e, Demokratik Sol Parti’nin (DSP) teşkilat önderliği görevini vermiştir. Söz konusu dönemde, örtülü de olsa, hem Demirel’in hem de Bülent Ecevit’in, gölge genel başkanlar olarak kararlar aldıkları ileri sürülmüştür.

Yeni kurulan partilerin güç mücadelesi verdikleri ilk siyasal rekabet ortamı, 1984 Mahalli İdareler Seçimleri olmuş; DSP henüz kurulmadığından, DYP ile SHP ise çok yeni partiler olduklarından söz konusu seçimlerde herhangi bir başarı gösterememişlerdir. Ancak 1986 yılına gelindiğinde, siyasal yaşamın ANAP lehine olan dengesi, kısa sayılabilecek bir zamanda bozulmuş; DYP, MDP’den kopan milletvekillerinin katılımıyla TBMM’de grup

¹ MGK Başkanı Orgeneral Kenan Evren, üyeleri ise, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Nurettin Ersin, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejat Tümer’in, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya ve Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun olarak kayıtlara geçmiştir.

² Gaytancıoğlu, Kaan, Türk Siyasal Yaşamında Hüsamettin Cindoruk, Tekin Yayinevi, İstanbul 2020, s.91.

³ Özbudun, Ergun, Türkiye’de Parti ve Seçim Sistemi, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2011, s.44.

kurmuş, Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP), HP birleşerek Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) adıyla mecliste temsil edilmeye başlamıştır. Bunlara kuruluşunu tamamlayan DSP ile birlikte sağın diğer küçük partileri de katılmakta gecikmemişlerdir. ANAP ise kurulduğu ve iktidara geldiği ilk zamanlardaki rahatlığını arar olmuş; özellikle ekonomik konularda sıkça eleştirilerle karşı karşıya kalmaya başlamıştır. Tam da böyle bir dönemde, kanun gereği boşalan on bir milletvekilliği için ara seçimlerin yapılması zorunlu hale gelmiş ve böylece ANAP Hükûmeti'nin onayıyla, 28 Eylül 1986'da, on ilde on bir ayrı seçim bölgesinde ara seçim yapma kararı alınmıştır.

Tablo 1: 22.04.1983-31.10.1987 Tarihleri Arasında Kurulan ve Kurumsal Kimliği Devam Eden/Kapanan Siyasal Partiler

No	Partinin Adı	Genel Başkan(lar)	Kuruluş ve Kapanış Tarihi (31.10.1987 itibarıyla)
1	Milliyetçi Demokrasi Partisi	Turgut Sunalp Ülkü Söylemezoğlu	16.05.1983-04.05.1986
2	Halkçı Parti	Necdet Calp Aydın Güven Gürkan	20.05.1983-02.11.1985 (SODEP ile birleşerek, SHP adını aldı).
3	Anavatan Partisi	Turgut Özal	20.05.1983-Devam
4	Sosyal Demokrat Parti	Erdal İnönü (Veto) Cezmi Kartay	22.08.1983-03.11.1985 (HP ile birleşerek, SHP adını aldı).
5	Büyük Türkiye Partisi	Ali Fethi Esener	20.05.1983-31.05.1983 (MGK Kararı ile kapatıldı).
6	Doğru Yol Partisi	Ahmet Nusret Tuna (Veto) Yıldırım Avcı Hüsamettin Cindoruk Süleyman Demirel	23.06.1983-Devam
7	Yeni Doğu Partisi	Zeyyat Kocaman Cavit Usal	20.06.1983-12.03.1984 (ANAP'a katıldı).
8	Yüce Görev Partisi	Baha Vefa Karatay	06.06.1983-25.08.1983 (Anayasa Mahkemesince hukuki varlığının sona erdiğine karar verildi).
9	Refah Partisi	Ahmet Tekdal Ali Türkmen Necmettin Erbakan	19.07.1983-Devam
10	Yeni Düzen Partisi	Vahap Esendağ	24.07.1983-31.10.1985 (DYP'ye katıldı).
11	Bizim Parti	Mithat Ceylan	01.08.1983-22.08.1983
12	Cumhuriyetçi Muhafazakâr Parti	Mehmet Pamak Ahmet Özsoy İsmail Hakkı Yılanlıoğlu Ali Koç	07.07.1983-30.11.1985 (Milliyetçi Çalışma Partisi adını aldı).
13	Bayrak Partisi	Yaşar Yurtöven	29.07.1983-Devam
14	Türkiye Huzur Partisi	Ahmet Çelebi	22.07.1983-25.10.1983 (Anayasa Mahkemesi'nce kapatıldı).
15	Fazilet Partisi	Alparslan Demirel	04.07.1983-20.09.1984 (ANAP'a katıldı).
16	Büyük Anadolu Partisi	Kemal Bekman	14.03.1986-Devam
17	Büyük Vatan Partisi	Tayyar Şafak	21.07.1986-13.10.1986
18	Hür Demokrat Parti	Mehmet Yazar	09.05.1986-30.11.1986 (ANAP'a katıldı).
19	Vatandaş Partisi	Vural Arıkan	18.03.1986-02.12.1986 (DYP'ye katıldı).
20	Islahatçı Demokrasi Partisi	Aykut Edibali	23.03.1984-Devam

21	Sosyal Demokrat Halkçı Parti	Erdal İnönü	03.11.1985-Devam
22	Demokratik Sol Parti	Rahşan Ecevit Bülent Ecevit	14.11.1985-Devam
23	Halk Partisi	SHP'li 20 milletvekili tarafından kuruldu.	26.12.1986-29.12.1986 (Hülle partisiydi, DSP'ye katıldı).
24	Milliyetçi Çalışma Partisi	Ali Koç Alparslan Türkeş	30.11.1985-Devam

Kaynak: “6 yılda 22 parti kuruldu”, Milliyet, 27 Aralık 1986, s.8. “Darbeli, bol seçimli 10 yıl”, Cumhuriyet, 01 Ocak 1990, s.11. “Siyasi partilerin dökümü”, Cumhuriyet, 05 Haziran 1990, s.14) künyeleri verilen belgelere istinaden yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Ara seçimlerin aslında Özal Hükûmeti açısından bir çeşit güvenoyu niteliğinde olacağı ve gelecek ilk genel seçimler adına bir ipucu verebileceği öne sürülmüştür. Muhtemelen bu yüzden ANAP iktidarı, işi sıkı tutarak yasa yapma gücünü, siyasal iktidarı elinde tutabilmek adına kullanmak istemiştir. Bu minvalde ANAP siyasi partiler ve milletvekilliği seçimi kanunlarında bir dizi zorlaştırıcı/kolaylaştırıcı değişiklikler yapılmasına aracılık etmiştir. Ardından DYP'yi, bu partide bir dönem genel başkanlığa aday olup seçilemeyen ve kendi siyasal teşkilatını kuran Mehmet Yazar'ın partisiyle; SHP'yi de solun diğer etkili yapılanması, DSP ile bölmek için hukuksal bazı düzenlemeler yapma yoluna gitmiştir. Çıkarılan ara seçim kanununda tüm partilerin seçimlere katılabilmek için teşkilatlanma ya da büyük kongre toplama şartını, yapılacak ara seçimler için kaldırmışlardır. Bu durum başta BAP olmak üzere bazı siyasi çevreler tarafından değerlendirilerek özellikle propaganda malzemesi olarak ANAP ve SHP'ye karşı kullanılmıştır.

Demokraside mevcut kuralların oyun esnasında değişmemesi önemlidir. İşte böyle bir durumda evdeki hesabın çarşıya uymadığı görülebilmekte ve bu değişimler, aniden yasa yapıcının aleyhine işleyebilmektedir. BAP, Türk siyasal yaşamında, siyasal iletişimin “müstesna” bir örneği olarak addedilebilir. Öyle ki, BAP, önce Yazar'ın ‘Büyük Anadolu’ ismini almasının önüne geçmiş, ardından Büyük Anadolu Partisi'ni BANAP kısaltmasıyla duyurmuş ve Türkiye haritası üzerindeki petek logosuyla ANAP'a göndermede bulunmuş, nihayetinde *Davulu Delen Jaguar* amblemi ile gündemi her daim sıcak tutmuştur. Ayrıca seçime girip ANAP ve SHP aleyhine propaganda yaparak DYP'ye katkı sağlamış ve bir nebze olsun seçim yasaklarının olduğu ortamda DYP'li siyasetçilerin siyasal zekâlarının mahsulü olarak seçmenleri etkileyebilmiştir. Gariptir ki, BAP, ara seçimlerde hatırı sayılır bir oy almıştır. Bu durum Türk seçmenin karar verme aşamasında gerek inandığından gerekse protesto etmek istediğinden, gündemden ne kadar etkilendiğinin de kanıtı olmuştur.

Bu çalışmanın amacı, BAP'ın, demokratik düzen içinde iktidarı elde etmek ya da ona ortak olmak için kurulan, programı ve sürekliliği olan bir siyasal parti olup olmadığını değerlendirmek ve kuruluş maksadını ortaya koymaktır. Çalışmanın hipotezi, BAP'ın bir propaganda projesi olduğu ve ara seçim için kısa süreliğine kurulduğu/kurdukları üzerine temellenmiştir. Çalışma kapsamında şu sorular ortaya atılmaktadır: 12 Eylül 1980 sonrası dönemde neden çok sayıda parti kuruldu? Neden bu partilerin büyük bir çoğunluğu kısa ömürlü oldu? BAP ne amaçla kuruldu? Bu durum siyasal partilerin kurulma ve sürdürülebilir olma fonksiyonları ile uyumakta mıydı yoksa iktidar partisi aleyhine, DYP'nin desteklediği bir propaganda aracı mıydı?

Propaganda ve BAP

Propaganda, toplumun fikir ve davranışını, bireylerin belirli bir düşünceyi, belirli bir davranışı içselleştirmelerini sağlayan etkileme faaliyetidir. Kitleleri etkilemeye yönelik

olan propaganda, bu vazifesini radyo, basın, sinema aracılığıyla yerine getirmeye çalışmakta ve bu amaca yönelik farklı simgeler kullanmaktadır. Propagandacının son kertedeki amacı, propagandanın kapsamına alınan konular hakkında kitlelerin tutumunu etkilemektir.⁴ Sadri Ertem, propagandayı, “*Bir tarif veya aksiyona yardım veya mesnet kazanmak için sistematik bir surette sarf edilen gayret*” olarak açıklarken⁵ Sezer Akarcalı ise bu kavramı “bilinçli bir girişim” olarak tanımlamaktadır. Sezer ayrıca Edward Boehm’in görüşlerine atıfta bulunarak, propagandanın, kelimeler, resimler, grafikler ve şarkılardan yararlandığını dile getirmektedir.⁶ Erol Çankaya ise Adolf Hitler’in Kavgam adlı eserinde propaganda hakkında geçen aşağıdaki sözleri sarf etmektedir: “*Propaganda, halkın anlayabileceği bir seviyede ve entelektüel düzeyi konuşmayı dinleyen en vasat kişinin zekâsıyla uyumlu olmalıdır. Hatta propaganda geniş kitleye ulaşmak istiyorsa entelektüel düzey çok düşük seviyede tutulmalıdır*”.⁷

Bu çerçevede BAP, ANAP’ın baskın kanunlarla süreçleri kendi lehine çevirme gayretlerini gözler önüne sermek ve Jaguar hadisesinden hareketle hükümet kanadındaki rüşvet olayları üzerinden propaganda faaliyetleri yürütmüştür. BAP, yapmış olduğu propaganda kapsamında davulu delen jaguar resmini ve ANAP’ın ambleminin neredeyse bire bir taklidi olan Türkiye haritası üzerine petek ve arı sembolünü kullanmıştır. Ayrıca Anavatan Partisi’nin kısaltmasına benzer şekilde BANAP kısaltmasıyla ekranlarda seçmenlerin karşısına çıkmıştır.

Esasen BAP’ın, DYP’li politikacılar tarafından bir propaganda aygıtı olarak tasarlandığı dile getirilebilir. Amaç, seçmene ANAP iktidarının ardını önünü düşünmeden keyfince kanun çıkardığını göstermek, bu partiyi kendi kazdığı kuyuya düşürmek, radyo ve televizyonun siyasal partilere sağladığı olanakları değerlendirerek ANAP’ı mevcut gündem konularında zorlamak olmuştur. Bu bağlamda BANAP kısaltması ve ilk parti amblemini oluşturan Türkiye haritası üzerindeki arı sembolü ile ANAP’ın görsel imajına dokunmuş, ardından Davulu Delen Jaguar resmi ile kamuoyunun dikkatini çekmeye çalışmıştır. Genel Başkanı Bekman, televizyon ve radyoda sürekli olarak ANAP ve SHP karşıtı, DYP yanlısı ifadelerle propaganda faaliyetleri yürütmüştür. Örneğin televizyondaki 60 saniyelik bir propaganda konuşmasında aşağıdaki 57 sözcükle, ANAP’a yüklenmiştir:

“Halk iradesine inanmadan demokrasi oyununa çıkan Özal’ın, gece yarısı kanunlarla Türkiye’yi ne hale getirdiğini göstererek büyük bir görev yaptığımıza inanıyorum. Yine aynı duygularla vatandaşın ANAP’tan soğuduğunu görüyorum. Bugün ANAP, yüzde 35’in altına düşecek oylarıyla milleti temsil yetkisini kaybedecektir. Yapılan ara seçim olduğu için imtihan edilen ANAP’tır ve asıl önemli olan da ANAP’ın aldığı oy miktarıdır. Teşekkür ederim”.⁸

Bekman’ın partisi, böylece propagandanın temel amaçları doğrultusunda, ara seçim kampanyalarında etkili olmaya çalışmış ve ANAP’ın ara seçimler sonrasında oy kaybına uğradığı dikkate alındığında bunda bir şekilde başarılı olmuştur. DYP’li politika yapıcılarının kanunlardaki boşluklardan yararlanarak parti kurdurma ve propaganda yaptırma stratejisi, Türk siyasal yaşamında hatırı sayılır bir yer edinmiştir.

⁴ Domenach, Jean-Marie, Politika ve Propaganda, Çev. Tahsin Yücel, Varlık Yayınları, İstanbul 2003, s.17-18’den (aktaran) Ayhan, Ahmet, Propaganda Nedir?, Literatür Yayınları, İstanbul 2007, s.39.

⁵ Ertem, Sadri, Propaganda, Ulusal Matbaası, 2 Cilt, Ankara 1941, s.3’ten (aktaran) Çankaya, Erol, Siyasal İletişim: Dünyada ve Türkiye’de, İmge Kitabevi, Ankara 2015, s.22.

⁶ Akarcalı, Sezer, 2.Dünya Savaşı’nda İletişim ve Propaganda, İmaj Yayınevi, Ankara 2003, s.12.

⁷ Çankaya, a.g.e., s.26.

⁸ Kemal Bekman’ın 60 saniyelik Propaganda Konuşması, TRT Arşivi 1986.

Büyük Anadolu Partisi'nin Kuruluşu

Büyük Anadolu Partisi (BAP), 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 8'inci maddesi gereğince “otuz Türk vatandaşı tarafından” diğer asgari şartların yerine getirilmesiyle, Ankara merkezli olarak 14 Mart 1986 tarihinde kurulmuştur. Partiye tüzel kişilik kazandıranlar, “kamuoyunda tanınmayan kişiler” olarak öne çıkmış, partinin, Mehmet Yazar'a ‘BAP isim hakkını kaptırmamak maksadıyla kurulduğunu iddia edenler dahi olmuştur.⁹ Partinin kurucuları Cahit Ergun'un üç üye ile birlikte İçişleri Bakanlığı Genel Sekreterliği'ne verdiği dilekçede yer almıştır (bkz. Tablo 2). Partinin başvurusunun 18 Mart 1986 tarihinde kabul edilmesiyle birlikte, merkez sağ çizgide 9'uncu parti ortaya çıkmıştır.¹⁰ Yazar'ın partisi ise 9 Mayıs 1986 tarihinde kurulmuştur.¹¹

Tablo 2: BAP'ın Kurucuları

No	Kurucu İsim	No	Kurucu İsim	No	Kurucu İsim
01	Cahit Ergun	11	Bekir Kara	21	Hulusi Görgü
02	Sami Sakıcı	12	Nabi Yümer	22	Nevrez Dönmez
03	Ahmet Ekinci	13	Feridun Orhan	23	Abdurrahman Küçükkarakoç
04	Hasan Acar	14	Emin Açikel	24	M. Erdoğan Bozkaya
05	Necla Kamışoğlu	15	Fahrettin Öztürk	25	M. Hilmi Doğan
06	Ahmet Üzümcü	16	Rıza Bozkurt	26	Hilmi Erfidan
07	Hayrullah Ödlek	17	Nazmi Aytemiz	27	Bayram Ustabaşı
08	Mehmet Osmanoğlu	18	Hakkı Çiftçi	28	Cemal Bilici
09	Kemal Bekman	19	Özcan Ulu	29	Hilmi Toker
10	Aydan Akçalı	20	Hatip Baydar	30	Yunus Çakır

Kaynak: (Sağda ‘trafik’ karışık”, Cumhuriyet, 16 Mart 1986, s.9) kaynağında yer alan verilere istinaden yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

BAP genelde eski AP'li olan kimseler tarafından hayata geçirilmiştir. Bu partinin kurucularından Yunus Çakır, dilekçenin İçişleri Bakanlığı'na arz edilmesinden sonra, “*Biz eski AP'liler olarak bu partiyi kurduk. Hem parti kurmak çok zor bir olay olmadığı için biz de bir parti kuralım dedik*” sözlerini sarf etmiştir.¹² Çakır'ın sözleri, ayrıca kanundaki boşluklardan dolayı söz konusu dönemde esasen parti kurmanın kolay olduğunu göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Partinin, İçişleri Bakanlığı'na vermiş olduğu belgelerin dışında kamuoyuyla paylaşılmış herhangi bir resmî evrak bulunmamaktadır. Duyurulmuş ya da metinleştirilip dağıtılmış bir parti programı ve parti tüzüğü de mevcut değildir. BAP kapatılıncaya kadar herhangi bir üye de kaydetmemiştir. Anlaşılan şudur ki, parti kurmanın asgari şartlarını yerine getirmişler, daha fazlasını yapma ihtiyacı hissetmemişlerdir. BAP, 28 Eylül 1986 Milletvekilliği Ara Seçimleri için kurulmuş ve iktidar partisi karşıtı bir propaganda izleyerek, seçmenleri etkileme noktasında kendisine verilen görevi ifa etmeye çalışmıştır. BAP'ın DYP'li siyasetçilerin yönlendirmesiyle hayata geçirildiği hususu, kurucuların daha sonra DYP saflarında siyaset yapmalarından net bir şekilde anlaşılmaktadır. Ayrıca ara

⁹ DYP İstanbul İl İkinci Başkanı Cengiz Kaptanoğlu, BAP'ın kuruluş amacını aşağıdaki ifadelerle dile getirmiştir: BAP'a gelince, Mehmet Yazar kuracağı partiye isim arıyordu. Büyük Anadolu Partisi adını koyacağı duyulunca Kemal Bekman'a Büyük Anadolu Partisi hemen kurduruldu. Sırf bu adı almasın diye. Ama ardından Yazar yine Demirel'in sözlerinden oluşan bir isim koydu partisine. Demirel'in İstanbul'da yapılan Taksim grubu toplantısında yaptığı konuşmanın başlığı ‘Hür, Demokrat Türkiye’ idi. Bunu isim olarak aldı. Ama BAP seçimde, TV ve radyodan yararlanınca katmerli oldu ve DYP'ye epey de yararlı oldu” (Kemal Küçük, “Özal'a dur de, Erdal'a yol verme nasıl bulundu”, Cumhuriyet, 01 Ekim 1986, s.7).

¹⁰ “9. Sağ parti”, Milliyet, 19 Mart 1986, s.1.

¹¹ “Özal, 84. Maddeyi bize uygulasin”, Cumhuriyet, 19 Mart 1986, s.7.

¹² “Sağda ‘trafik’ karışık”, Cumhuriyet, 16 Mart 1986, s.9.

seçim kampanyalarında Genel Başkan Bekman'ın DYP için oy istediği dikkatlerden kaçmamıştır. Diğer yandan kampanya döneminde Bekman dışındaki hiçbir partili, BAP adına propaganda faaliyetlerine katılmamıştır.

Milletvekilliği Ara Seçimleri (28 Eylül 1986)

Anavatan Partisi'nin TBMM'ye 07 Temmuz 1986 tarihinde verdiği ara seçimle ilgili yasa teklifinin benimsenmesiyle seçimlere on bir partinin katılması netleşmiştir. Buna göre çıkarılan 11 Temmuz 1986 tarihli 3309 Sayılı Kanun ile 28 Eylül 1986'da yapılması kararlaştırılan 17'nci dönem milletvekilliği ara seçimlerinde, siyasi partilerin seçime katılabilmeleri için diğer kanunlarda öngörülen; il ve ilçelerin üçte ikisinde teşkilat kurma ve büyük kongrelerini yapmış olma veya TBMM'de grup kurma şartlarının aranmaması kabul edilmiştir. Böylece Büyük Anadolu Partisi dâhil diğer partilerin de ara seçimlere katılmasına dair herhangi bir engel kalmamıştır. Böylece seçimlere, ANAP, SHP, DYP, Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP), Refah Partisi (RP), Bayrak Partisi, İslahatçı Demokrasi Partisi (IDP), DSP, BAP, Vatandaş Partisi (VAP) ve Hür Demokrat Parti (HDP) olmak üzere on bir siyasi partinin gireceği netleşmiştir.¹³ İlerleyen günlerde YSK'nın açıklamasıyla belirsizlikler ortadan kalkmış ve YSK, ara seçimlerin 28 Eylül 1986'da yapılacağını ve yukarıda belirtilen on bir partinin seçimlere katılacağını ve seçim takviminin başlangıcının da 22 Temmuz 1986 olacağını duyurmuştur.¹⁴ Diğer yandan seçim takvimi başlamadan bir gün önce 21 Temmuz 1986'da gazeteci Tayyar Şafak, Büyük Vatan Partisi'ni (BVP) kurmakla kalmamış bilâkis seçimlere katılma hakkı da elde etmiştir.

11 Temmuz 1986'da ilan edilen 3309 Sayılı Kanun'un aşağıda ayrıntıları verilen 5'inci ve 6'ncı maddeleri, küçük ve seçmen tabanına sahip olmayan partilerin seçimlere girebileceklerini ve bu uğurda propaganda yapabileceklerini kayıt altına almıştır:

“MADDE 5: Bu seçimde Radyo ve Televizyondan propaganda ile ilgili hükümler hariç, seçimlerle ilgili kanunların bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır. Ancak, Radyo ve Televizyondan Yüksek Seçim Kurulunca ilan edilecek Seçimin başlangıç tarihinden, 27 Eylül 1986 Cumartesi günü saat 18.00'e kadar TRT haber bültenlerinin siyasi partilerin seçim çalışmalarıyla ilgili bölümünde, Yüksek Seçim Kurulunun, eşitlik esasları dâhilinde tespit edeceği süre ve kelime sayısı sınırları içinde kalmak kaydıyla seçime katılan tüm siyasi partiler tarafından verilecek metinler yayınlanır [...] MADDE 6: Bu seçimde, siyasi partilerin seçime katılabilmeleri için diğer kanunlarda öngörülen; il ve ilçelerin üçte ikisinde teşkilat kurma ve Büyük Kongresini yapmış olma veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde Grubu bulunması şartları aranmaz.”¹⁵

Hâlbuki 15 Ocak 1986 tarihinde yayımlanan 12 Numaralı YSK Kararı, “298 sayılı Kanunun 14'üncü maddesinin 4'üncü bendindeki koşullara uygun, kendi tüzüklerine göre ilk genel kongrelerini yapmış olup illerin en az yarısında altı ay önce teşkilâtını kurmuş, siyasi partilerin MDP, ANAP, SHP, DYP ve RP” olduğunu duyurmuştur.¹⁶ Yani 3309 Sayılı Kanun YSK'nın kararına mugayir bir şekilde yukarıda sayılan partilere ilaveten diğer partileri de ara seçimlerin birer aktörü haline getirmiştir.

¹³ “Seçime boykot çağrısı”, Milliyet, 09 Temmuz 1986, s.8.

¹⁴ “266 Sayılı YSK Kararı”, Resmî Gazete, 16 Temmuz 1986, Sayı: 19166, s.21. “Seçim takvimi belli oldu”, Milliyet, 13 Temmuz 1986, s.9.

¹⁵ “11 Temmuz 1986 Tarih ve 3309 Sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi XVII'nci Dönem Milletvekili Ara Seçimi Hakkında Kanun”, Resmî Gazete, Sayı: 19162, 12 Temmuz 1986, s.1.

¹⁶ “12 Sayılı YSK Kararı”, Resmî Gazete, 15 Ocak 1986, Sayı:18989, s.17.

Ara seçim kararının hemen ertesinde, Jaguar'ın Türkiye temsilcisi Zeki Küçükberber'in, Özal'ın kızı Zeynep ve damadı Asım Ekren'e 52 milyon liralık Jaguar marka bir araba hediye ettiği gündeme gelmiştir.¹⁷ Çiftin önce bu aracı kabul etmesi ancak tepkilerin büyümesi üzerine aracı iade etmeleri kamuoyunda oldukça tartışılmıştır.¹⁸ Özal'a yakınlığıyla tanınan gazeteci Mehmet Barlas bile Jaguar meselesinde her zamanki hoşgörüsünü göstermemiş ve Başbakan'ı "Demokraside haramzadeliğin söylentisi bile insanları yıkmaya yeter" sözleriyle uyarmıştır.¹⁹ Daha sonra bu hediyenin verilmiş nedeninin Tarabya'da Küçükberber'e ait ruhsatsız yapıldığı öne sürülen "Jaguar Otomobilleri Bakım ve Onarım İstasyonu'nun" yıkım kararını durdurmaya dönük olduğu yönündeki iddialar dönemin gazete sütunlarını süslemiştir.²⁰ Söz konusu yayınlar, bu hediyenin "rüşvet" anlamına geldiği düşüncesini pekiştirmiştir. Neticede BAP, YSK kararı doğrultusunda Türkiye haritası üzerindeki arı ve petek logosunu değiştirmek zorunda kalınca, bu olayı gündemde tutmak ve partiye olan teveccühü artırmak için partinin amblemi bu kez *Davulu Delen Jaguar* olarak belirlenmiştir. Böylece davul ile Özal'ın damadı Ekren'in mesleği olan çalgıcılık, Jaguar ile de söz konusu "rüşvet" hadisesi ilişkilendirilerek, seçmenler etkilenmeye çalışılmıştır. Bekman, BANAP ambleminden vazgeçişlerinin öyküsünü aşağıdaki sözlerle açıklamıştır:

"Biz, partinin kuruluş başvurusunu İçişleri Bakanlığına yaptığımızda ne amblem, ne de partinin kısa yazılışını bildirdik. Seçim kararı alındıktan sonra, o eski amblemi ve BANAP adını kullanmaya başladık. Bunun üzerine ANAP itiraz etti. Aslında onların tüzüğünde de ANAP diye kısa bir ad belirtilmemiş. Biz istesek, eski amblem ve BANAP kısa yazılışını kullanabilirdik. Ama bu yolu seçmedik, yeni bir amblem yaptık. Amblemden şunu işledik. Davul iyi, jaguar kötüyü simgeliyordu. Jaguar, dışarıdan geleni, davul bu halkın sesini, örf ve adetlerini ifade ediyordu".²¹

11 Temmuz 1986 tarihli ve 3309 Sayılı Kanun doğrultusunda alınan ve 16 Temmuz 1986'da 19166 Sayılı Resmî Gazete'de yer alan 266 Sayılı YSK Kararı'nda seçim takvimi duyurulmuş, seçim çevreleri belirtilerek partilerin propaganda esasları aşağıdaki şekilde ortaya konmuştur:

"Siyasi partilerin seçim çalışmaları ile ilgili olarak verecekleri metinlerin, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunca Radyonun 19.00, Televizyonun 20.30 haber bültenlerinin ilgili bölümünde yayınlanması; Siyasi partiler tarafından verilen metinlerin radyo için 90 saniye-150 kelime, televizyon için 60 saniye-100 kelime ile sınırlandırılması; Radyo ve televizyon için ayrı metinler verilmesinin mümkün olduğu; Siyasi partiler tarafından verilecek metinlerin ilk gün (22/7/1986), siyasi partilerin isimlerinin alfabe sırasına göre, takip eden günlerde ise dönüşümlü olarak yayınlanması; Siyasi partilerin yayınlanmasını

¹⁷ "Zeynep'e 52 milyonluk hediye", Güneş Gazetesi, 12 Temmuz 1986, s.1.

¹⁸ Özal'ın çocuklarının özel hayatları, siyasal yaşamında onu kimi zaman zora sokmuştur. Örneğin Jaguar meselesinden tam bir yıl önce Zeynep ile Asım'ın birliktelikleri haberleri de kamuoyunda kendisine geniş yer bulmuştur. İstanbul Gelişim Orkestrası'nın bateristi Asım Ekren ile Zeynep'in evliliklerini uygun görmeyen ya da Zeynep'in sosyal yaşamını, olması gerekenin üzerinde faal bulup tasvip etmeyen çevreler, söz konusu birlikteliği günlerce konuşmuştur. Hâlbuki bir liderin politik mücadelesine, aile fertlerinin özel ve manevi yaşamlarının karıştırılması doğru bir yaklaşım değildir (Bu konuda bkz. "Damat adayı baterist Asım", Milliyet, 12 Temmuz 1985, s.3 ve 8).

¹⁹ Mehmet Barlas, "Haramzadeliğ olamaz!...", Milliyet, 13 Temmuz 1986, s.1.

²⁰ "Jaguar ithalatçısı kayıplara karıştı", Milliyet, 15 Temmuz 1986, s.12.

²¹ Ahmet Baydar, "Demirel nerede ben oradayım", Milliyet, 14 Ekim 1986, s.13.

istedikleri metinlerin ve bunları sunuş yazılarının, parti tarafından bu konuda yetkili oldukları ve isimleri daha önce Türkiye Radyo ve Televizyon kurumuna bildirilmiş olan kişiler tarafından imzalanması gerektiği; Yayımlanacak metnin radyo için saat 17.00'ye, televizyon için saat 18.30'a kadar Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumuna verilmesi; Kelime sınırı aşılmamış olan metinler için, cümlelerin tamamlanmasını sağlamak amacıyla 2 saniyelik bir ek süre verilmesi [...]"²²

Yukarıdaki propaganda çerçevesinde, jaguar hadisesi, BAP'ın kuruluş amacı doğrultusunda Bekman tarafından sürekli gündemde tutularak ANAP'a dönük propaganda malzemesi haline getirilmiştir. Bekman, ayrıca ilgili iletişim kanallarını kullanarak ANAP ve SHP aleyhine mesajlar verirken, DYP lehine propaganda yürütmeyi de ihmal etmemiştir.

İlhan Selçuk ise BAP'ı anlayıp anlatmaya çalışırken, aslında Türk demokrasisinin o dönemki açmazları ile söz konusu oluşum hakkında bir ilişki kurmaya gayret etmiş ve görüşlerini aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

"Gözleri parlak, tırnakları keskin, derisi siyah, dil kırmızı Jaguar yırtıcı bir hayvandır; cangilda yaşar, ok kadar hızlı, yay kadar esnektir; Türkiye'ye gelip davulla ilişki kurması ve siyasal hayatımıza karışması için önemli nedenler olmalı. İnsanın bu nedenleri kavraması kolay değil. Ancak bizimki gibi baştankara yaşayan bir toplumda hiçbir şeye şaşıramayız. Davulu delen Jaguar amblemi, içinde yaşadığımız siyasal koşulları en çarpıcı bir biçimde vurgulayan resimdir."²³

Kampanya Süreci

Esasında BAP'ın ara seçimlerde pek esamisi okunmamıştır. Şöyle ki, Milliyet gazetesindeki bir değerlendirmede, "Büyük Anadolu Partisi'nin adı var, kendisi yok" sözleri sarf edilmiştir. Buna karşılık yeni kurulan diğer partiler olan, Bayrak Partisi, VAP ve HDP'nin az da olsa bir çaba içinde oldukları ifade edilmiştir.²⁴ Altan Öymen, partilerin ara seçimlere nasıl hazırlandıklarını anlattığı makalesinde, seçim bürolarından edindiği izlenimleri okuyucularıyla paylaşmıştır. Bu değerlendirmelerin birinde, yeni kurulan partiler için ilginç bir sınıflama yapmış; VAP'ı "Az kişili", Bayrak Partisi'ni "Tek kişili", Büyük Anadolu Partisi'ni ise "Hiç kişisiz" olarak tarif etmiştir. Büyük Anadolu Partisi'nin ne genel merkezine ne de kurucularına erişilemediği aşağıdaki ifadelerden net bir şekilde anlaşılmaktadır:

"Parti, söylenenlere göre, Mehmet Yazar'ın siyasi parti kurma hazırlıklarının ilk günlerinde ad olarak 'Büyük Anadolu'yu seçeceği söylentileri üzerine, bu adının elinden alma amacıyla, DYP'liler tarafından kurdurulmuş. Son yasayla da televizyon ve radyodan demeç yayınlatma hakkını almış. Peki, bu hakkı kim kullanacak? Ankara'daki partiler muhabiri arkadaşımız Ahmet Baydar, bir ara bunu öğrenmeyi iş edinmiş. İçişleri Bakanlığı'na parti merkezi olarak verilen adrese (Ziya Gökalp Caddesi 29/11) gitmiş. Fakat orası ilgisiz bir kişiye ait bir mesken çıkmış. İçişleri Bakanlığı'na partinin kuruluş başvurusunu yapan Ahmet Ekinci, Hasan Acar, Sami Sakıcı ve Cahit Ergun adlı kişilerden de ses yok. Ama belki o ses-sedayı, demeçleri televizyon ve radyoda okunursa, işiteceğiz."²⁵

²² "266 Sayılı YSK Kararı", Resmî Gazete, 16 Temmuz 1986, Sayı: 19166, s.25.

²³ İlhan Selçuk, "Davulu delen Jaguar", Cumhuriyet, 07 Ağustos 1986, s.2.

²⁴ "4 küçükler hırslı", Milliyet, 21 Temmuz 1986, s.8.

²⁵ Altan Öymen, "Partilerin seçim karargâhlarında", Milliyet, 21 Temmuz 1986, s.8.

Yazar'a isim hakkı vermeyen BAP'tan ikinci hamle ANAP'a yönelmiştir. Adının kısaltmasını 'BANAP', amblemini de Türkiye haritası ve üzerinde arı sembolü olarak duyurmuştur. Kamuoyu BANAP ismi ve amblemi ile verilmek istenen örtülü mesajı almak noktasında gecikmemiş; ancak ANAP bu durumdan oldukça rahatsız olmuştur. Bunun üzerine ANAP, Büyük Anadolu Partisi'ni, Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyet etmiştir. ANAP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Keçeciler, Büyük Anadolu Partisi'nin ANAP'ı taklit ettiğini belirterek, *"Bu kadar olmaz, seçim boyunca, 'Taklitlerimizden sakınınız' mı diyeceğiz"* sözlerini sarf etmiştir. Keçeciler, savcılığa yapılan suç duyurusunun Anayasa Mahkemesi'ne de taşınacağını belirterek, Büyük Anadolu Partisi'nin kısaltmasındaki ve amblemindeki ANAP ile benzerliklerin kaldırılmasını talep etmiştir.²⁶

Özal Hükümeti'nin, Seçim Yasası'nda yaptığı değişiklikten yararlanan Büyük Anadolu Partisi ve gazeteci Tayyar Şafak'ın seçim yasaklarının başlamasına bir gün kala kurmuş olduğu BVP, radyo ve televizyonda DYP ve Demirel'in sözcülüğünü yapmaya başlamışlardır. BAP televizyonda Doğru Yol Partisi'nin *"Menderes ve Demirel'lerin izinde olduğunu"* açıklamış, BVP Genel Başkanı Şafak ise Demirel'in görüşleri doğrultusunda bir propaganda faaliyeti yapmıştır.²⁷ Bu durum, Demirel'in son seçim yasasındaki boşluklardan yararlanarak Özal'a karşı atağa geçmesine vesile olmuştur. Esasında ANAP bir bakıma kendi kazdığı kuyuya düşmüştür. DYP Genel Başkan Yardımcısı Mustafa Derin, konunun farklı bir boyutuna dikkatleri çekerek *"Bu partinin kurulduğu gün, Türkiye'de bir komünist parti kurulsaydı o da televizyon dâhil tüm olanaklardan yararlanacaktı"* sözlerini dillendirmiştir.²⁸ SHP Genel Başkan Yardımcısı Tefik Çavdar ise Özal'ın seçim yasasındaki keyfi değişikliklerinin demokrasiyi zedelediğini, ancak yine de farklı seslerin dile getirilmesine fırsat verdiğini aşağıdaki sözlerle savunmuştur:

*"Olayın iki yönü vardır. Birincisi, Büyük Vatan Partisi'nin kurulmasını, tüm olanaklardan yararlanmasını demokrasi açısından olumlu karşılıyorum. Türkiye'de bütün düşüncelerin siyaset alanına yansması kutlanacak bir şeydir, ancak ANAP'ın bugünkü anti-demokratik zihniyetine bakarak dilekçeciler (siyasal yasakların kaldırılması için dilekçe veren gerçek kişiler) parti kursalardı, her akşam televizyondan ve tüm olanaklardan yararlanırlardı ne yapacaklardı diye soruyorum. Olayın ikinci yönü ise ANAP'ın gecekondu yasa zihniyetinin, ortamı nasıl karıştıracağını göstermesidir."*²⁹

Mehmet Barlas ise kaleme almış olduğu köşe yazısında bu konuyu "Hukuk ve Guguk" başlığıyla yorumlamıştır:

"İşte böyle... Hukukun ve siyasetin yazılı olmayan temel ilkelerine önem verilmez ve kanun metinleri, kurnazca bir mantıkla, günün hesaplarına göre değiştirilirse, sonuçta ortaya mutlaka çarpıklıklar çıkar!.. Ara seçimlerin yapılması kararı ile birlikte oluşturulan özel kanun, sözünü ettiğimiz çarpıklıkları sergilemeye başlamıştır bile... ANAP yöneticileri, ara seçime katılmak isteyen partilerin, genel seçime katılma şartı dışında, en az 45 ilde örgütleri olmasa bile aday gösterebileceklerini ve TRT'de diğer partilerle eşit söz hakkına sahip olabileceklerini planlarken, kim bilir neler düşünmüşlerdi? SHP'yi böylece, Ecevitlerin partisi DSP bölecekti... Sayıları birden fazla olan küçük orta-sağ

²⁶ "BANAP, ANAP'ı rahatsız etti", Cumhuriyet, 24 Temmuz 1986, s.7.

²⁷ "Kim kimi bölecek", Milliyet, 08 Ağustos 1986, s.9.

²⁸ "ANAP'a karşı BANAP", Milliyet, 24 Temmuz 1986, s.1 ve 8.

²⁹ Aynı yerde.

partiler de, DYP oylarını bölecekti... Ama işte şimdi, bu küçük hesaplara dayalı olarak hazırlanan ve kesinleşen yasal düzen, 'demokrasi bu mu?' sorusunun gündeme gelmesine sebep olmuştur. Diyelim ki bir gazeteniz var... Seçim Kanunu'nu ve ilgili diğer mevzuatı inceleyorsunuz... Sonra gazetede ki çalışan arkadaşlarınıza, hemen göstermelik bir parti kurmaları için talimat veriyorsunuz. Bu kolaydır... Çünkü seçime katılabilecek bir parti için gerekli asgari şartları, iktidar partisi yok etmiştir. Parti kurulunca, radyo ve televizyonda, sizin de söz hakkınız doğuyor... Partiden, Yüksek Seçim Kurulu aracılığı ile TRT'ye gönderdiğiniz metinlerin, radyo ve televizyonda aynen yayınlanması, zorunlu hale geliyor. Ve bir gün diyorsunuz ki: 'Vatandaşlarımız... Bu radyo ve televizyondaki bir dakika, bize yetmiyor... Söyleyeceklerimizin tamamını öğrenmek için yarın bizim Kulvar gazetemizi okuyun... Kulvar en iyi gazetedir...'. Bu şekilde, yeni yasa ile demokrasinin ruhunu da, TRT'nin reklam ilkelerini de delebilirsiniz... Aynı şekilde, Demirel de kendi takımına emir verir ve ANAP'a karşı, BANAP'ı kurdurur?... BANAP'çılar da televizyona, 'Böyle seçim mi olur... Bize bile söz hakkı verdiler' diye, bülten yollar ve bu bülten okunur... Özal, gömlek cebinde hesap makinesi, Demirel de, yılların sonunda edindiği deneyle, bir küçük Anayasa taşıyor. Eğer bu tür hatalar devam ederse, bundan 10 yıl sonra Özal'ın da cebinde Anayasa taşımaya başladığını görebiliriz!...'”³⁰

Teoman Erel ise ANAP'ın, ara seçim kararını ve yasalaştırılan seçim kanununu aşağıdaki ifadelerle eleştirmiştir: *“Oyun korku unsuruna fazla yer veriyorsa, rejisörün ya da senaristin acemiliği umulmadık hayır sağlayabilir. Panik yerine kahkaha doldurur salonu [...] Sahnede tuluat yapacakları önceden rejisörün aklına gelmeyen uyanık gazeteci Tayyar Şafak ile Doğru Yol'cu BANAP, Anavatan'a mübarek olsun”* demiştir. Erel, ANAP'ın tüm planlarının bozulduğunu ve bunu kendilerinin de kısmen kabullendiklerini, ANAP Grup Başkanvekili Haydar Özalp'ın sözlerine atıfta bulunarak aşağıdaki dizelerle açıklamıştır:

*“Acele edilmiştir. Milletvekillerinin büyük kısmı ANAP'ın şu anda ara seçime hazır olmadığı kanısındaydılar. Bu görüşümüz de yavaş yavaş meydana çıkıyor. Seçim kurulunun aldığı kararlar arkadaşlarımızı şaşırıyor. Hele bir iktidar partisi, olacakları, önceden tahmin etmek durumundadır. Bir Tayyar Şafak'ın partisi, bir BANAP halkı etkileyebilir, üstelik bu kişiler, siyaset adamı da değildirler[...]"*³¹

Anayasa Mahkemesi, ANAP'ın BANAP hakkındaki başvurusunu 29 Temmuz 1986 tarihinde inceleneceğini bildirmiştir.³² ANAP'ın, savcılık nezdinde yaptığı ve savcılığın Anayasa Mahkemesi'ne götürdüğü başvuru, söz konusu mahkeme tarafından reddedilmiştir. Bunun üzerine ANAP, BANAP hakkında YSK nezdinde itirazda bulunmuş ve bu itiraz YSK tarafından kabul edilmiştir. Bunun üzerine YSK, BANAP'a rumuzunu ve amblemini değiştirmesi için üç gün süre tanımıştır.³³ Neticede Büyük Anadolu Partisi, amblemini değiştirerek davulu delen Jaguarlı yeni amblemi ilk kez 31 Temmuz 1986 akşamı televizyonda yapılan propaganda konuşmasında kullanmıştır. BAP'ın yeni amblemindeki renkler ise siyah çerçeveli bir davulun içinden çıkan beyaz bir Jaguar olarak resmedilmiştir.

³⁰ Mehmet Barlas, “Hukuk ve Guguk”, Milliyet, 25 Temmuz 1986, s.1.

³¹ Teoman Erel, “İbret senaryosunu kim yazmış meğer”, Milliyet, 29 Temmuz 1986, s.8.

³² “Bülent Ecevit, miting kürsüsünde...”, Milliyet, 26 Temmuz 1986, s.9. “SHP adayları belirleniyor”, Milliyet, 29 Temmuz 1986, s.13.

³³ “İnönü'den Ecevit'e destek”, Milliyet, 30 Temmuz 1986, s.13.

BAP Genel Başkanı Bekman, TRT’de bu değişikliği açıklarken ANAP ve SHP’ye oy verilmemesi çağrısında bulunmayı da ihmal etmemiştir:

*“ANAP; BANAP’ın amblemini şikâyet etmiş, amblemimiz iptal edilmiştir. Bu sebeple yeni amblemimiz davulu delen jaguardır. Sevgili vatandaşlarım bu yeni amblem neyin nesi, davul delen jaguarı nereden buldunuz, davulu nereden buldunuz, jaguar nereden çıktı diye sorabilirsiniz. Şimdi açıkça ifade ediyorum. Delik davul Anadolu’nun sesi, milletin delik cebi, mutfağın feryadıdır. Jaguar halkın huzurunu bozan, fukaralığı getiren, milleti perişan eden, iktidarı sembolize etmektedir. Bu itibarla, bu amblem aslında başkalarının olmalıydı. Ancak ne yapalım ki, büyük Anadolu’muzu simgeleyen Anadolu haritası iptal edilince, milletin halini, delinen cebini delik davul, iktidarın halini de davulu delen jaguarla sembolleştirdik. ANAP bizimle uğraşmayı bıraksın da fakir fukaranın, çiftçinin, esnafın, köylünün, efendinin, tüccarın, gençlerin, mutfağın feryadına kulak versin. Erdal’a yol vermeyin, Özal’a dur deyin”.*³⁴

Cumhuriyet gazetesi, “DYP’nin kardeşi” olarak ifade ettiği BAP’ın amblem değişikliğini “kara mizah” olarak okuyucularına duyurmuştur. Davul ve jaguar motiflerinin, televizyonda seçim haberlerini izleyenleri “kahkahaya boğduğunu” ileri süren söz konusu makale, ANAP Genel Sekreteri Mustafa Taşar’ın bu konu hakkındaki değerlendirmesini de aşağıdaki ifadelerle satırlarına taşımıştır: “Ben, TV’nin söz konusu programını izlemedim. Bu amblemin ne anlamı varmış, bilmiyorum. Yarın bakarız bakalım. BAP’ın yöneticilerinin kendilerine sordunuz mu? Genel merkezini aradınız mı acaba? Acaba genel merkezleri var mı?” Diğer yandan DYP Genel Başkanı Hüsamettin Cindoruk söz konusu amblem hakkında “Bir başka partinin amblemini değerlendirmek benim için söz konusu değildir. Onlar, kendi fikirlerini ortaya koyuyorlar” biçiminde yanıt verirken, SHP Genel Başkanı Erdal İnönü ise aynı konuda aşağıdaki yorumu yapmıştır. “Sayın Özal, kazdığı kuyuya düşüyor. Jaguar’ın parti amblemi olmasına gülüyoruz. Ama bu acınacak, karşı çıkılacak, silkinip yeter artık denilecek ve herkesi aklını başına almaya davet edecek bir haldir. Bu milletle daha fazla alay edilemez. Millet hakkını kullanacaktır. ANAP’a dersini verecektir.”³⁵

Başbakan Turgut Özal, BAP’ın yeni amblemine dönük övgü ve yergilerin artması üzerine, “Bu işi gayri ciddi hale sokanlar kendileri kaybeder. Yapılmaması gereken şeylerdir bunlar” şeklinde bir açıklama yapmış ve SHP lideri İnönü’nün, “ANAP yasasının kötülüğünden kaynaklanıyor bunlar” sözüne karşılık da “Hayır, Erdal Bey, bu yasayı suçlayamaz, zira kendisi de oy verdi. Bir, iki açığız boşluk bulup, bir şeyler yapıyorsa, bırakın onlar gayri ciddi olsun” değerlendirmesinde bulunmuştur.³⁶ “Davulu delen jaguar” amblemine yönelik bir diğer tepki de partili Cahit Ergun’dan gelmiştir. Ergun bu konuda “İşi şarlatanlığa dönüştürdük” sözlerini dile getirmiştir.³⁷

Milliyet gazetesinden Özgen Acar ise Ankara’daki yabancı diplomatik çevrelerin bu konuyu, 12 Eylül 1980’de askıya alınan demokrasinin rayına oturtulması olarak yorumladıklarını dile getirmiştir. Mevzubahis çevreler tarafından, “Jaguar” olayı, Türkiye’de demokrasinin yeniden işlemeye başladığının bir kanıtı olarak öne sürülmüştür. Bir diplomat söz konusu amblem hakkındaki düşüncelerini aşağıdaki ifadelerle değerlendirmiştir:

³⁴ “TV’de sürpriz amblem”, Milliyet, 01 Ağustos 1986, s.8.

³⁵ “BAP’tan kara mizah”, Cumhuriyet, 01 Ağustos 1986, s.1 ve 8.

³⁶ “Özal çok rahattı”, Milliyet, 02 Ağustos 1986, s.5.

³⁷ “Partilerin hepsi sancılı”, Milliyet, 02 Ağustos 1986, s.8.

“Bu olay benim için iki büyük sürpriz anlamına geliyordu. Birincisi amblemin içeriğinin ve anlamının nefis bir espri oluşuydu. Ancak ikinci espri, Türkiye’de demokrasi açısından çok daha önemliydi. Çünkü gazeteler, Başbakan’ın kızının ve damadının adının karıştığı ‘Jaguar’ olayını işleyebiliyorlardı. Bu belki o kadar önemli değildi. Oysa davullu ve Jaguarlı bir görüntünün devlet televizyonundan yayınlanmasını doğrusu beklemiyordum. Devlet televizyonu, ‘Jaguar’ olayına şu ya da bu biçimde sürekli olarak yer verebiliyorsa, ülkenizde yöneticilerin denetimini yapan bir demokrasinin varlığından söz edilebilir.”³⁸

Neticede ara seçimlere katılacak olan siyasal partiler, aday listelerini, 06 Ağustos 1986 tarihinde YSK’ya bildirmişlerdir. Kesin listeler ise 22 Ağustos 1986’da Resmî Gazetede yayımlanmıştır.³⁹ BAP, 06 Ağustos 1986 gününe kadar, hiçbir aday göstermezken, Bekman’ın aday olup, seçimlere katılıp katılmayacağı konusunda bir gelişme yaşanmamıştır.⁴⁰ Ancak listelerin tesliminin son gününde BAP, on bir seçim bölgesinden 8’inde seçime katılmak için aday göstermiştir. BAP yetkilisi, aday listelerini bildirme süresinin bitmesine beş dakika kala saat 16.55’te YSK’ya gelmiştir.⁴¹ BAP, Ankara, Samsun ve Niğde’de seçimlere katılmama kararı almıştır. Bekman, İzmir ikinci bölgeden milletvekilliğine aday olduğunu bildirmiş ve böylelikle İnönü (SHP), Raşan Ecevit (DSP) ve Yıldırım Avcı (DYP) gibi siyasetçilerin rakibi olduğunu ilan etmiştir. Bekman ara seçimlerde “ne ANAP’a ne de Erdal’a oy verin” sloganıyla SHP’ye karşı da propaganda yaparak DYP’nin ekmeğine yağ sürmüştür.⁴² Bekman, haricinde BAP, diğer seçim bölgelerinden yedi milletvekili adayı daha göstermiştir (bkz. Tablo 3).

Tablo 3: BAP’ın Seçim Bölgelerine Göre Milletvekili Adayları⁴³

No	Adı ve Soyadı	Mesleği	Seçim İli ve Bölgesi
1	Ekrem Demirel	Çiftçi	Bingöl
2	Sami Sakıcı	Müteahhit	Gaziantep
3	Yalçın Yazar	Matbaacı	Burdur
4	Cahit Bahçeci	Sendikacı (Eski)	İstanbul 6’ncı Bölge
5	Hayati Gürakar	Memur (Emekli)	Manisa 1’inci Bölge
6	Bayram Öztöp	İnşaat Mühendisi	Manisa 2’nci Bölge
7	Abdurrahman Küçükkarakaş	Esnaf	Zonguldak 2’nci Bölge
8	Kemal Bekman	İş Adamı	İzmir 2’nci Bölge

Kaynak: Eserin müellifleri tarafından çeşitli kaynaklardan derlenmiştir.

Bu arada, BAP’ın üç seçim bölgesinde aday göstermediği için TRT’deki ‘Seçim Haberleri’ olanağını yitirebileceği ileri sürülmüştür.⁴⁴ Örneğin Milliyet gazetesinde yapılan bir haberde BAP’ın, DYP’nin bir yan kuruluşu olduğu ve bu partinin DYP’nin iddialı olduğu Samsun, Ankara ve Niğde’de aday göstermediği, dolayısıyla da radyo ve televizyonda propaganda hakkını kaybedebileceği dile getirilmiştir.⁴⁵ Bekman, bir konuşmasında yasadan nasıl faydalandıklarını aşağıdaki sözlerle dile getirmiştir: *“Hiçbir ilde örgütümüz yok. Ama Özal iktidarının bir sürü hesaplarla çıkardığı yasalar sonunda bizler de, 67 ilde örgütü olan partiler gibi radyo ve televizyonda konuşuyoruz. Bizim gibi partiler de 67 ilde örgütlü*

³⁸ Özgen Acar, “Demokrasi artık oturdu”, Milliyet, 06 Ağustos 1986, s.9.

³⁹ Ayrıca bkz. “Aday listeleri tamam”, Cumhuriyet, 23 Ağustos 1986, s.7.

⁴⁰ “Adaylar için son gün”, Milliyet, 06 Ağustos 1986, s.9.

⁴¹ “Adayları bildirdiler”, Cumhuriyet, 07 Ağustos 1986, s.11.

⁴² “Kim kimi bölecek”, Milliyet, 08 Ağustos 1986, s.9.

⁴³ “Büyük Savaş İzmir’de”, Milliyet, 07 Ağustos 1986, s.8.

⁴⁴ “Ecevit-İnönü İzmir’de”, Cumhuriyet, 07 Ağustos 1986, s.1 ve 10.

⁴⁵ “Kim kimi bölecek”, Milliyet, 08 Ağustos 1986, s.9.

partiler gibi radyo ve TV'den birer dakika yararlanıyor."⁴⁶ Ancak yapılan tüm yorumlara rağmen Bekman televizyon ekranlarından seçmenlere 20.30 haberlerinden seslenmiş ve hemen her akşam sözlerini "Erdal'a yol verme, Özal'a dur de!"⁴⁷ cümlesi ile noktalamıştır.⁴⁸ Bekman seçime sokulmalarının garipliğine "Hiçbir ilde teşkilatımız yok, daha kuruluş aşamasındayız. İktidar seçimi karıştırmak için bizim gibileri seçime sokuyor, bu laubalilik görülmüş şey değildir" sözleriyle göndermede bulunarak bu konuda aşağıdaki dizeleri dile getirmiştir:

*"Ey Özal, deldin tencerenin dibini, kırdın orta direğin belini. Yeni amblemimiz davulu delen jaguardır. Davulu nereden bulduk, jaguar nereden çıktı diye sorulabilir. Bu amblem aslında başkalarının olmalıydı. ANAP arısı vatandaşın ensesinde boza pişiriyor. Arının uğramadığı tek yer vatandaşın kulağının arkası kaldı. Özal'a dur de diyoruz, niye? Yakında kulağının arkasına gelecek. Erdal'a yol verme dedik, neden? Anası belli kızıdan gelin olmaz da ondan. Aziz vatandaşlarım, mekkâre arısı kovana sokulmalıdır. Erdal'a yol verme, Özal'a dur de".*⁴⁹

Bekman, propaganda süresinin sonunda, tüm vatandaşları, DYP'ye oy vermeye çağırmıştır.

Seçim Sonuçları

Neticede 28 Eylül 1986 tarihinde yapılan ara seçimlerde BAP, toplam sekiz seçim çevresinde 13.497 (%0,54) oy almıştır (bkz. Tablo 4). Esasında bu oy oranı herhangi bir örgütü, kadrosu, geçmişi ve ilan edilmiş programı olmayan bir siyasal parti için yabana atılır cinsten değildir. Bu durum, söz konusu oyların iktidar partisine duyulan bir tepki sonucu verildiği izlenimini kuvvetlendirmiştir. HDP 34.317 (%1,37) BVP ise 32.303 (%1,29) oyla seçimleri BAP'ın önünde tamamlamıştır. Ara seçimlerin ardından, HDP'nin kısa bir süre sonra DYP'ye katılması tartışılmıştır. Diğer yandan Saadettin Bilgiç, HDP'nin, BAP'dan hiç bir farkı olmadığını ve HDP'ye taviz verilmemesi gerektiğini öğütlemiştir.⁵⁰

⁴⁶ Hayri Birler, "Seçim için rekor harcama", Milliyet, 29 Eylül 1986, s.6.

⁴⁷ Bu sloganın yaratıcısı olduğu öne sürülen DYP İstanbul İl İkinci Başkanı Cengiz Kaptanoğlu, konuyla ilgili şunları dile getirmiştir: "Tabii ki müneccim değilim ama bu milletin Özal'a dur diyeceğini çok iyi biliyordum. Ancak, tüm dünyada olduğu gibi sağdan bıkan seçmen sola kaymasın diye bir de ek yapmak lazımdı. 'Erdal'a yol verme' diye ekledim sonuna. Bunu İstanbul'daki tüm kahve konuşmalarında hiç bıkmadan tekrarladım. Ama konuşmalarında Özal'ı devamlı eleştirirken, çok kısa olarak Erdal Bey'e de değindim ve 'Babasından ne gördünüz ki oğlundan ne bekliyorsunuz?' dedim. DYP'nin Genel Merkezi'nde seçim sloganları belirleniyordu. Ben de Ankara'daydım. Önerdiğim bu slogan çok tutuldu. Kemal Bekman'la hiç görüşmedim. Ama Ankara'daki genel merkezde karşılaşmış olabilirim. Slogan, BAP'a genel merkezden verilmiştir." (Kemal Küçük, "Özal'a dur de, Erdal'a yol verme nasıl bulundu", Cumhuriyet, 01 Ekim 1986, s.7).

⁴⁸ "Fıkra dur de", Milliyet, 22 Eylül 1986, s.9.

⁴⁹ Hayri Birler, "Seçim için rekor harcama", Milliyet, 29 Eylül 1986, s.6.

⁵⁰ Hayri Birler, "Bilgiç, transfere karşı", Milliyet, 07 Ekim 1986, s.7.

Tablo 4: BAP'ın aldığı oylar ve Oranlar

Seçim Çevresi	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)
Ankara (2 No'lu Seçim Çevresi)	-	-
Bingöl	428	0,7
Burdur	1.204	1,1
Gaziantep	1.846	0,6
İstanbul (6 No'lu Seçim Çevresi)	1.993	0,5
İzmir (2 No'lu Seçim Çevresi)	1.686	0,5
Manisa (1 No'lu Seçim Çevresi)	1.974	0,7
Manisa (2 No'lu Seçim Çevresi)	1.494	0,8
Niğde	-	-
Samsun (2 No'lu Seçim Çevresi)	-	-
Zonguldak (2 No'lu Seçim Çevresi)	2.872	1,4
Toplam	13.497	0,54

Kaynak: Resmî Gazete, 10 Ekim 1986, Sayı:19247, s.20-25.

Toplam on ilde on bir ayrı seçim bölgesinde yapılan tercihler neticesinde tüm oyların % 32,12'sini alan ANAP birinci sırada yer almasına rağmen, % 45,14 oy aldığı 6 Kasım 1983 Genel Seçimlerine göre gerileme kaydetmiştir (bkz. Tablo 5). DYP, % 23,53 ile ikinci ve SHP de % 22,74 ile üçüncü parti olmuşlardır.

Tablo 5: 28 Eylül 1986 Milletvekili Ara Seçim Sonuçları

Siyasal Parti	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)
Anavatan Partisi	805.267	32,12
Bayrak Partisi	9.058	0,36
Büyük Anadolu Partisi	13.497	0,54
Büyük Vatan Partisi	32.303	1,29
Demokratik Sol Parti	213.168	8,50
Doğru Yol Partisi	590.069	23,53
Hür Demokrat Parti	34.317	1,37
İslahatçı Demokrasi Partisi	15.729	0,63
Milliyetçi Çalışma Partisi	55.144	2,20
Refah Partisi	137.485	5,48
Sosyal Demokrat Halkçı Parti	570.055	22,74
Vatandaş Partisi	25.814	1,03
Bağımsız Adaylar	5.306	0,21
Toplam	2.507.212	100,00

Kaynak: Resmî Gazete, 10 Ekim 1986, Sayı:19247, s.20-25.

DYP'nin MDP, SHP'nin de HP'nin halefi olduğu düşünüldüğünde şu tespitler yapılabilir: MDP'nin 6 Kasım 1983'teki % 23,27 oyu göz önüne alındığında DYP'nin bu gücü muhafaza edip çok az da olsa arttırdığı, ancak 1983 genel seçimlerinde % 30,46 oy alan HP'nin oylarını SHP (% 22,74) ve DSP (% 8,50) ile bölüşmek zorunda kaldıkları, ancak her iki partinin oyları toplandığında % 31,24 ile merkez solun oylarındaki artış dikkatleri çekmektedir. Burada ANAP oylarının bir kısmının RP (% 5,48), MÇP (% 2,20) ve HDP (% 1,37) gibi partilere gittiği söylenebilir. BAP (% 0,54), BVP (% 1,29) ve VAP (% 1,03) gibi siyasal örgütleri tercih eden seçmenlerin oy oranının toplamı ise %2,86'ya tekabül etmektedir. Bu oran yabana atılmayacak bir orandır. Kanundaki boşluklardan yararlanıp ANAP aleyhine propaganda yürüten BVP, söz konusu seçimlerde genelde tepki oylarını toplamıştır. Bunda Şafak'ın gazeteci kimliği ile kamuoyunu etkilediği ileri sürülebilir.

Ara seçimler neticesinde DYP Genel Başkanı Hüsamettin Cindoruk Samsun'dan, SHP Genel Başkanı Erdal İnönü de İzmir 2'nci Bölge'den milletvekili seçilmişler ve

mazbatalarını almalarını müteakiben parlamentoda yemin ederek görevlerine başlamışlardır. ANAP Hükümeti'nin parlamento dışından Dışişleri Bakanlığı görevini yürüten Vahit Melih Halefoğlu, Ankara 2'nci Bölge'den Meclis'e girmiştir. Toplam on bir milletvekilinin altısı ANAP, dördü DYP, biri de SHP listelerinden seçilmişlerdir (bkz. Tablo 6).

Tablo 6: Seçilen Milletvekilleri ve Partileri

Seçim Çevresi	Seçilen Milletvekili	Partisi
Ankara (2 No'lu Seçim Çevresi)	Vahit Melih Halefoğlu	ANAP
Bingöl	Mahmut Sönmez	ANAP
Burdur	Sait Ekinci	ANAP
Gaziantep	Hasan Celal Güzel	ANAP
İstanbul (6 No'lu Seçim Çevresi)	Hüseyin Hüsnü Doğan	ANAP
İzmir (2 No'lu Seçim Çevresi)	Erdal İnönü	SHP
Manisa (1 No'lu Seçim Çevresi)	Sümer Oral	DYP
Manisa (2 No'lu Seçim Çevresi)	Ümit Canuyar	DYP
Niğde	Akın Gönen	ANAP
Samsun (2 No'lu Seçim Çevresi)	Hüsamettin Cindoruk	DYP
Zonguldak (2 No'lu Seçim Çevresi)	Köksal Toptan	DYP

Kaynak: Resmî Gazete, 10 Ekim 1986, Sayı:19247, s.20-25.

DYP, SHP, DSP ve RP gibi partilerin yoğun, DYP'nin yardımcıları olan BAP ve BVP gibi partilerin ise cılız çabalarıyla, söz konusu ara seçimlerde ANAP, istediği sonuca ulaşamamıştır. 28 Eylül 1986 milletvekili ara seçimlerinin sonuçlarını Sina Akşin aşağıdaki şekilde özetlemiştir:

*“İki yıl içinde 10 puanlık oy kaybına uğramış görünen ANAP'taki kaynaşma ise hemen durulmadı. Bunun üzerine çifte operasyona gidildi. Bakanlar Kurulu ve ANAP Başkanlık Divanı üyeleri Özal'ı rahatlatmak ve ona gerekli hareket serbestliğini sağlamak için istifa mektuplarını verdiler. Bunun ertesinde Özal kabinde birtakım rötuşlar yaptı. Üç bakana yer değiştirildi, iki bakanın yerine de yenileri atandı. Kan kaybına uğramış olan Özal ve partisi bu arada başka taze kuvvet arama yoluna da gitti. Özal'ın birleşme önerisi üzerine Mehmet Yazar başkanlığındaki HDP'nin kurucular kurulu ANAP'la birleşme kararı aldı”.*⁵¹

BAP'ın Fiili Durumu ve Resmen Kapanması

Bekman, ara seçimler sonrasında partinin faaliyetlerine devam edip etmeyeceği hususunda Merkez Karar ve Yönetim Kurulu'nun (MKYK) iradesi doğrultusunda hareket edeceğini ifade etmiştir. Bekman, *“Eğer partim kendisini kapatma kararı verirse, ben de bundan sonra Demirel nerdeyse, orada olurum”* demiştir. Bekman, BAP'ı *“6 Kasım boşluklarının yarattığı parti”* olarak değerlendirerek *“Siyasi parti olarak görevimizi tam anlamıyla yaptığımızı inanıyorum. Halk bizi dinledi, Özal'a dur dedi, Erdal'a yol vermedi.”* sözlerini sarf etmiştir. Bekman, BAP'ın seçim kampanyası sırasında televizyondan ilgiyle izlenen açıklamalarının DYP tarafından kaleme alındığı iddialarını, *“DYP'de, saygı duyduğum, eskiden beri tanıdığım, politik tecrübesine inandığım abilerim var. Onların zaman zaman görüşlerini alırım. Bizim halkımız kızınca küfredip, rahatlar. Ben de halkın kızgınlıklarını, bir bakıma halkın kendisini anlattım”* ifadeleriyle yanıtlamıştır.⁵²

⁵¹ Bülent Tanör, “Siyasal Tarih: 1980-1995”, Türkiye Tarihi, Cilt:5, Bugünkü Türkiye: 1980-2003, 10.Basım, Yayın Yönetmeni: Sina Akşin, Cem Yayınevi, İstanbul 2014, s.70-71.

⁵² Ahmet Baydar, “Demirel nerede ben oradayım”, Milliyet, 14 Ekim 1986, s.13.

Bekman, seçimlerden sonra fiili görevi sona erdiğinden BAP'ın kapısını bir daha açmamıştır. Partinin ismi, ara sıra yargıda görülen duruşmalarla gündeme gelmiştir. Bu kapsamda Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talebiyle “*Partinin kurulmamış sayılmasının saptanması*” amacıyla Anayasa Mahkemesi tarafından inceleme başlatılmıştır.⁵³ Anayasa Mahkemesi, tahkikat sonrasında, BAP'ın “*kurulmamış sayılması*” talebiyle Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından açılan davanın reddini kararlaştırmıştır. Anayasa Mahkemesi gerekçeli kararında aşağıdaki hususları vurgulamıştır: “*Milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olmadığı anlaşılan kurucu üyelerin üyelikten çıkarılması, yerlerine yeni kurucu üye gösterilmediği takdirde kapatılmasına ilişkin hükümlerin uygulanması gerekirken, partinin kurulmamış sayılmasına ilişkin davanın reddedilmiştir.*”⁵⁴

Bekman, 1987 Genel Seçimlerinde Ankara'dan 4'üncü Bölgeden DYP milletvekili aday adayı olmuş, önce kontenjandan gösterilmiş, listeler karışınca, adı “yanlışlıkla” ön seçime girecekler arasında yer almıştır. Her ne kadar DYP duruma itiraz etmişse de⁵⁵ Bekman, yine de ön seçimlere girmiş ve 01 Kasım 1987 tarihinde yapılan ön seçimleri kaybetmiştir.⁵⁶ Ancak üst yönetimin takdiriyle Ankara'dan 2'nci Bölge 5'inci sıra adayı olarak gösterilmiştir.⁵⁷ DYP, 29 Kasım 1987 Genel Seçimlerinde, Ankara'da beklediğinin altında oy aldığından Bekman, meclise girememiştir.

1991 yılında Siirt Bağımsız milletvekili Zeki Çeliker ve Samsun Bağımsız milletvekili Hüseyin Özalp, Büyük Anadolu Partisi (BAP) adıyla bir parti kurmuşlardır. Ancak o sırada, Bekman ve arkadaşlarının 30 kişiyle kurdukları BAP, henüz kapatılmamıştı. Cumhuriyet Başsavcılığı, yeni partinin evraklarının henüz kendilerine ulaşmadığını ancak, aynı adla ikinci bir parti kurulamayacağını belirtmiştir. Ayrıca inceleme yapıldıktan sonra, eğer bu isimle bir parti mevcutsa, yeni partinin 30 gün içinde adını değiştirmesi için uyarılacağı, yasaya uygun değişiklik yapılmadığı takdirde ise kapatılma hükümlerinin uygulanacağını bildirmişlerdir. Çeliker, daha sonra yaptığı açıklamada “*Aynı isimli başka bir parti bulunduğu haberdar olmadığını*” ve “*Yasaya uymak için isim değişikliği yapabileceklerini*” dile getirmiştir.⁵⁸ Bu yüzden daha sonra partilerinin adını “Anadolu Partisi” olarak değiştirmişlerdir.⁵⁹

Neticede 24 Kasım 1992 tarihinde Büyük Anadolu Partisi'nin hukukî varlığına Anayasa Mahkemesi tarafından son verilmiştir. Kapatma sürecinde, Yargıtay Başsavcılığı, Anayasa Mahkemesi'ne başvurarak BAP'ın fesih edilmiş sayılması ve hukuki varlığının sona erdirilmesi gerektiğini talep etmiştir.⁶⁰ Başsavcılığın talebini 24 Kasım 1992 tarihinde görüşen Anayasa Mahkemesi, söz konusu talep doğrultusunda karar vermiştir. Medeni Kanun ve Dernekler Yasası hükümlerince verilen karara göre BAP münfesiş sayılarak tüzel kişiliği sona erdirilmiştir.⁶¹

⁵³ “2 parti daha incelemede”, Cumhuriyet, 19 Ocak 1987, s.7.

⁵⁴ “Davullu jaguar yasal”, Cumhuriyet, 16 Mart 1987, s.6.

⁵⁵ “Listelerde karışıklık”, Milliyet, 28 Ekim 1987, s.12.

⁵⁶ “DYP'de eskiler gözden düştü”, Cumhuriyet, 03 Kasım 1987, s.7.

⁵⁷ <http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Milletvekili/1983-2007/1987MV-KesinAdayListesi.pdf>, (Erişim Tarihi: 08.04.2020).

⁵⁸ “Hüllecilere yasal engel”, Cumhuriyet, 26 Ocak 1991, s.4.

⁵⁹ “Anadolu Partisi”, Cumhuriyet, 9 Şubat 1991, s.4.

⁶⁰ Gelişmeler için bkz. “Anayasa Mahkemesi'nde yoğun gün”, Cumhuriyet, 08 Eylül 1992, s.5 ve “BAP'a ilanla tebligat”, Cumhuriyet, 23 Eylül 1992, s.4.

⁶¹ “BAP'ın hukuki varlığı sona erdi”, Cumhuriyet, 25 Kasım 1992, s.5.

Sonuç

12 Eylül 1980 sonrası dönemde, siyasal partilerin kapatılması ve çok partili siyasal yaşama bir süre ara verilmesi, Türkiye'deki siyasal aktörlerin kendi yerini bulabilmeleri adına karmaşık bir dönemi beraberinde getirmiştir. Böyle bir dönemde, siyasal partilerin yasaklı olmayan kişiler tarafından yeniden demokratik düzenin bir parçası olmasıyla birlikte, yasaklı siyasetçiler sürece dâhil olana kadar 24 siyasal parti kurulmuş, kapanmış ya da yeniden adlandırılmıştır. Bir başka deyişle Türk demokrasisi belli bir bunalım yaşamış, bunalımdan çıkarken birçok yeni proje uygulamıştır. Ancak son kertede eski ve deneyimli siyasetçilerin kısa sayılabilecek zamanda dengeyi kurdukları söylenebilir.

BAP, nevi şahsına münhasır bir propaganda projesi olarak Türk siyasal hayatındaki yerini almıştır. Yukarıda yapılan çözümlemeden anlaşıldığı üzere, BAP'ın siyasal iktidarı elde etmeye çalışmayan bir proje partisi olarak kurulduğu söylenebilir. Partinin programı ve tüzüğü olmadığı gibi programını ve ilkelerini anlatan siyasetçileri de olmamıştır. Adeta tüm siyasal varlığını DYP'ye adarcasına ANAP ve SHP karşılığına odaklanmıştır. BAP kalıcı bir siyasal parti olmayı zaten hiçbir zaman hedeflememiştir. Nitekim BAP Anayasa Mahkemesi tarafından 1992 yılında resmen kapatılmıştır.

BAP'ın kuruluş gayesi, ANAP'ın yarattığı boşluktan faydalanarak söz konusu partiyi zor durumda bırakmaya çalışmak olmuştur. Bekman'ın daha sonra DYP saflarında siyaset yapması ve bu partiden milletvekili adayı olup seçilememesi, BAP ile DYP'nin organik bağına kanıtlar niteliktedir.⁶² Ara seçimlerden kısa bir süre sonra, Bekman, DYP'liler ile birlikte, Samsun'dan milletvekili mazbatasını alan Hüsametdin Cindoruk ve yeni seçilen öteki üç milletvekilinin yemin töreni nedeniyle TBMM'de bulunmuştur. Seçime birkaç gün kala DYP'ye oy verilmesini isteyen Bekman, Meclis'te DYP'lilere sarılarak, Cindoruk'un seçimi kazanmasından duyduğu mutluluğu sergilemiştir. Hulasa, BAP deneyimi, demokratikleşmede uzun bir geçmişe sahip olmanın, faydacı mülhazalarla siyasal sistemi bozmamanın ve oyunu kurallarına göre oynamanın önemini şek ve şüpheyeye mahal bırakmayacak şekilde ortaya koymaktadır.

⁶² BAP'ın DYP politikalarını övüp, propaganda yapmasının da ötesinde, bu partinin Genel Merkez adresi olarak gösterdiği mekânın *Aka Turizm*'in üzerine kayıtlı olduğu ve dönemin DYP Genel Saymanı Özden Özbilun'un, Aka Turizm çalışanı/ortağı olduğu ileri sürülmüştür (Bu konuda detaylı olarak bkz. "Kim kimi bölecek", Milliyet, 08 Ağustos 1986, s.9). Bu durum BAP ve DYP aradaki organik bağı bir kat daha güçlendiren bir dayanak olarak düşünülebilir.

KAYNAKLAR**Kanunlar, Kararları ve Duyurular**

22 Nisan 1983 tarih ve 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu, Resmî Gazete, 24 Nisan 1983, Sayı: 18027.

10 Haziran 1983 tarih ve 2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu, Resmî Gazete, 13 Haziran 1983, Sayı: 18076.

11 Temmuz 1986 tarih ve 3309 Sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi XVII'nci Dönem Milletvekili Ara Seçimi Hakkında Kanun, Resmî Gazete, 12 Temmuz 1986, Sayı: 19162.

112 No'lu YSK Kararı", Resmî Gazete, 15 Ocak 1986, Sayı:18989

"266 Sayılı YSK Kararı", Resmî Gazete, 16 Temmuz 1986, Sayı: 19166

"1986/15 Sayılı YSK Duyurusu", Resmî Gazete, 10 Ekim 1986, Sayı:19247

Kitap, Makale ve Köşe Yazıları

Acar, Özgen. "Demokrasi artık oturdu", Milliyet, 06 Ağustos 1986.

Akarcalı, Sezer. 2.Dünya Savaşı'nda İletişim ve Propaganda, İmaj Yayınevi, Ankara 2003.

Ayhan, Ahmet. Propaganda Nedir?, Literatür Yayınları, İstanbul 2007.

Barlas, Mehmet. "Haramzadelik olamaz!...", Milliyet, 13 Temmuz 1986.

Barlas, Mehmet. "Hukuk ve Guguk", Milliyet, 25 Temmuz 1986.

Baydar, Ahmet. "Demirel nerede ben oradayım", Milliyet, 14 Ekim 1986.

Birler, Hayri. "Bilgiç, transfere karşı", Milliyet, 07 Ekim 1986.

Birler, Hayri. "Seçim için rekor harcama", Milliyet, 29 Eylül 1986.

Çankaya, Erol. Siyasal İletişim: Dünyada ve Türkiye'de, İmge Kitabevi, Ankara 2015.

Domenach, Jean-Marie. Politika ve Propaganda, Çev. Tahsin Yücel, Varlık Yayınları, İstanbul 2003.

Erel, Teoman. "İbret senaryosunu kim yazmış meğer", Milliyet, 29 Temmuz 1986.

Ertem, Sadri. Propaganda, Ulusal Matbaası, 2 Cilt, Ankara 1941.

Gaytancıoğlu, Kaan. Türk Siyasal Yaşamında Hüsamettin Cindoruk, Tekin Yayınevi, İstanbul 2020.

Küçük, Kemal. "Özal'a dur de, Erdal'a yol verme nasıl bulundu", Cumhuriyet, 01 Ekim 1986.

Öymen, Altan. "Partilerin seçim karargâhlarında", Milliyet, 21 Temmuz 1986.

Özbudun, Ergun. Türkiye'de Parti ve Seçim Sistemi, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2011.

Selçuk, İlhan. "Davulu delen Jaguar", Cumhuriyet, 07 Ağustos 1986

Tanör, Bülent. "Siyasal Tarih: 1980-1995", Türkiye Tarihi, Cilt:5, Bugünkü Türkiye: 1980-2003, 10.Bs., Yayın Yönetmeni: Sina Akşin, Cem Yayınevi, İstanbul 2014.

Gazete Arşivi

"2 parti daha incelemede", Cumhuriyet, 19 Ocak 1987.

"4 küçükler hırslı", Milliyet, 21 Temmuz 1986.

"6 partinin henüz üyesi yok", Cumhuriyet, 23 Eylül 1986.

"9. Sağ parti", Milliyet, 19 Mart 1986.

"Aday listeleri tamam", Cumhuriyet, 23 Ağustos 1986.

"Adaylar için son gün", Milliyet, 06 Ağustos 1986.

"Adayları bildirdiler", Cumhuriyet, 07 Ağustos 1986.

"Anadolu Partisi", Cumhuriyet, 9 Şubat 1991.

"ANAP'a karşı BANAP", Milliyet, 24 Temmuz 1986.

"Anayasa Mahkemesi'nde yoğun gün", Cumhuriyet, 08 Eylül 1992.

- “BANAP, ANAP’ı rahatsız etti”, Cumhuriyet, 24 Temmuz 1986.
“BAP’a ilanla tebligat”, Cumhuriyet, 23 Eylül 1992.
“BAP’ın hukuki varlığı sona erdi”, Cumhuriyet, 25 Kasım 1992.
“BAP’tan kara mizah”, Cumhuriyet, 01 Ağustos 1986.
“Bülent Ecevit, miting kürsüsünde...”, Milliyet, 26 Temmuz 1986.
“Büyük Savaş İzmir’de”, Milliyet, 07 Ağustos 1986.
“Damat adayı baterist Asım”, Milliyet, 12 Temmuz 1985.
“Davullu jaguar yasal”, Cumhuriyet, 16 Mart 1987.
“DYP’de eskiler gözden düştü”, Cumhuriyet, 03 Kasım 1987.
“Ecevit-İnönü İzmir’de”, Cumhuriyet, 07 Ağustos 1986.
“Evinize giren bu adamları tanıyor musunuz?”, Milliyet, 03 Ağustos 1986.
“Fıkra dur de”, Milliyet, 22 Eylül 1986.
“Hüllecilere yasal engel”, Cumhuriyet, 26 Ocak 1991.
“İnönü’den Ecevit’e destek”, Milliyet, 30 Temmuz 1986.
“Jaguar ithalatçısı kayıplara karıştı”, Milliyet, 15 Temmuz 1986.
“Kim kimi bölecek”, Milliyet, 08 Ağustos 1986.
“Listelerde karışıklık”, Milliyet, 28 Ekim 1987.
“Ne güzel eğleniyorduk”, Cumhuriyet, 14 Ağustos 1986.
“Özal çok rahattı”, Milliyet, 02 Ağustos 1986.
“Özal, 84. Maddeyi bize uygulasin”, Cumhuriyet, 19 Mart 1986.
“Partilerin hepsi sancılı”, Milliyet, 02 Ağustos 1986.
“Sağda ‘trafik’ karışık”, Cumhuriyet, 16 Mart 1986.
“Seçim takvimi belli oldu”, Milliyet, 13 Temmuz 1986.
“Seçime boykot çağrısı”, Milliyet, 09 Temmuz 1986.
“SHP adayları belirleniyor”, Milliyet, 29 Temmuz 1986.
“TV’de sürpriz amblem”, Milliyet, 01 Ağustos 1986.
“Zeynep’e 52 milyonluk hediye”, Güneş Gazetesi, 12 Temmuz 1986.

İnternet Kaynakları

<http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Milletvekili/1983-2007/1987MV-KesinAdayListesi.pdf> (Erişim Tarihi: 08.04.2020).

Televizyon Arşivi

Kemal Bekman’ın 60 saniyelik Propaganda Konuşması, TRT Arşivi, 1986.